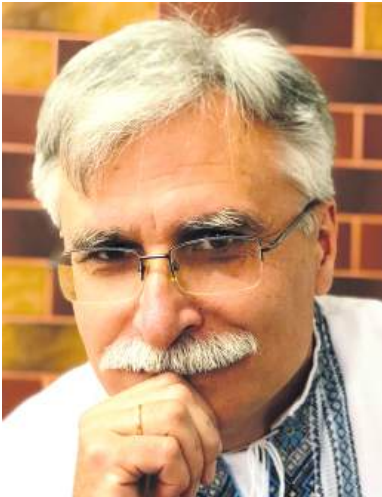

Сергій Роголін

старший науковий співробітник,
Національний науковий центр «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
<https://orcid.org/0000-0002-1934-8977>

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТА ВІТЧИЗНЯНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ У СПОЖИВАННІ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

На сучасному етапі розвитку вітчизняного законодавства у сфері енергетики відмічається створення ринку електричної енергії, на якому законодавчо врегульована діяльність суб'єктів (операторів ринку) у виробництві, передачі та розподіленні електричної енергії. Зважаючи на законодавчо визначену майнову сутність електричної енергії, до неї як до предмета кримінально-протиправного посягання вітчизняний законодавець у кримінальному кодексі встановлює відповідальність. Разом із цим гармонізація енергетичного законодавства України з енергетичним законодавством країн Європейського Союзу не має подібного відображення у кримінальному законодавстві. Наголошується, що кримінальне законодавство країн - членів ЄС різниться між собою у питаннях визначення кримінально-протиправного посягання на електричну енергію і потребує порівняльного дослідження. У статті розглянуто положення кримінального законодавства окремих країн ЄС щодо викрадення електричної енергії порівняно з вітчизняним як показові приклади спільного та відмінного, було зосереджено увагу на особливостях, які вирізняють ці норми від інших подібних за своєю суттю у спрямованості, що досліджується, а саме у викраденні електричної енергії. У дослідженні наголошено, що порівняння кримінального права країн Євросоюзу щодо кримінально-протиправного посягання на електричну енергію є складним завданням, оскільки немає єдиного гармонізованого підходу в законодавстві ЄС за цими питаннями. У порівняльному дослідженні визначено відмінність вітчизняного та європейського законодавства у визначенні кримінально-протиправного діяння, розміру збитків, видів і розміру покарань.

Ключові слова: електрична енергія, кримінально-протиправне посягання, крадіжка, шахрайство, викрадення електричної енергії, злочин проти майна.

Постановка проблеми. В Україні відповідно до вимог енергетичного законодавства Європейського Союзу (Третього енергетичного пакета) створено вітчизняний ринок електричної енергії та законодавчо врегульована діяльність суб'єктів (операторів ринку) у виробництві, передачі та розподіленні електричної енергії. Діяльність операторів на ринку електричної енергії в Україні здійснюється в межах законодавчо визначених повноважень на підставі відповідних ліцензій

Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Щодо електричної енергії законодавство України ототожнює поняття «товар» до поняття «майно». Так, у Цивільному кодексі (ЦК) України зазначено: «1. Майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки» [17, ст. 190]. Додатково ЦК України надає поняття речі: «Річчю є предмет матеріального світу, щодо

якого можуть виникати цивільні права та обов'язки» [17, ст. 179]. Крім того, договір про постачання електричної енергії за своєю суттю є договором купівлі-продажу. ЦК України щодо договору купівлі-продажу визначає таке: «За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму» [17, ст. 655]. Пленум Верховного Суду України у своїй постанові «Про судову практику у справах про злочини проти власності» надає такі роз'яснення щодо досліджуваного питання: «Предметом злочинів проти власності є майно, яке має певну вартість і є чужим для винної особи: речі (рухомі й нерухомі), грошові кошти, цінні метали, цінні папери тощо, а також право на майно та дії майнового характеру, електрична та теплова енергія» [11]. Віднесення електричної енергії до предмета злочинного посягання в злочинах проти власності обумовлює застосування статті 188¹ Кримінального кодексу України (ККУ) «Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання» [7]. Разом із цим гармонізація енергетичного законодавства України з енергетичним законодавством країн Європейського Союзу не має подібного відображення у кримінальному законодавстві. Ба більше, кримінальне законодавство країн - членів ЄС різниться між собою у питаннях визначення кримінально-протиправного посягання на електричну енергію і потребує порівняльного дослідження.

Мета статті - порівняльний аналіз вимог європейського та вітчизняного законодавства щодо кримінально-протиправних посягань у споживанні електричної енергії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розділі 15 «Енергетика» (Cluster 4) аналітичного звіту Єврокомісії до Європейського Парламенту та Європейської Ради [24], зокрема, зазначається, що Україна стала членом Енергетичного співтовариства у 2011 році, підписавши договір про Енергетичне співтовариство, Україна зобов'язалася транспонувати та впроваджувати ключові закони ЄС у сфері енергетики, розробити належну регуляторну базу та лібералізувати свої енергетичні ринки відповідно до набуття членства ЄС у встанов-

лені терміни. Навіть в умовах воєнних дій в Україні триває реформування енергетичного сектору й інтеграція енергетичних ринків з європейськими. На цьому наголошував міністр енергетики України Герман Галущенко під час виступу на Київському міжнародному економічному форумі [28], та це фіксується під час аналізу сучасного стану господарсько-правового регулювання енергетичного ринку України науковцями О. Суходолею, Ю. Харазішвілі, Д. Бобро [5], Д. Якушевим [19], С. Когутом [6], Ю. Акіменко та Р. Харитоновим [2] та іншими. У нашій попередній роботі [13, с. 85-86] зауважувалося, що науковці та практики активно досліджували різноманітні енергетичні питання, які постали останніми роками: наприклад, В. Мисливий - кримінально-протиправні посягання на нафту й газ [8]; Є. Дєдов [4] і В. Скрипник [15] - сутність правопорушень, пов'язаних із протиправним використанням електроенергії; М. Топоркова [16] і О. Авдєєв [1] - норми чинного законодавства у сфері тепло- й електроенергії відповідно. Т. Чумаченко [18] відмежувала викрадення тепло- й електроенергії шляхом її самовільного використання від суміжних злочинів у Кримінальному кодексі України [7, ст. 190-192]. Аналіз і порівняння європейського та вітчизняного законодавства щодо викрадення електричної енергії є актуальним в інтеграційному прагненні України до повноправного членства у Європейському Союзі.

Виклад основного матеріалу. У нашій роботі [14, с. 63] наголошувалося, що «кримінальна відповідальність за вчинення правопорушення викрадення електричної енергії (залежно від кваліфікації) визначається відповідно для кримінального проступку або злочину, що потребує дослідження обставин вчинення кримінального правопорушення та визначення обсягу викраденої електричної енергії, що можливе лише за результатами проведення судової електротехнічної експертизи». Кримінальна відповідальність за вчинення такого виду правопорушення (залежно від кваліфікації) визначається відповідно для кримінального проступку або злочину. Класифікація кримінальних правопорушень нормується статтею 12 ККУ. Відповідно до класифікаційних положень статті 12 ККУ, згідно із частиною першою статті 188¹ ККУ, викрадення електричної енергії, здійснене вперше, одно-

осібно та не призвело до завдання шкоди у великих розмірах, визначається як кримінальний проступок, що не пов'язано з позбавленням волі, а покарання за його вчинення передбачене в основному у вигляді штрафу:

«1. Викрадення гарячої або питної води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання без приладів обліку, результати вимірювання яких використовуються для здійснення комерційних розрахунків (якщо використання приладів обліку обов'язкове), або внаслідок умисного пошкодження приладів обліку чи у будь-який інший спосіб, якщо такими діями завдано значної шкоди, - карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років» [7, ст. 12]. Важливим у випадках, що розглядаються, з огляду на специфічність предмета злочинного посягання - електричної енергії, визначення розміру крадіжки може бути встановлено суто із застосуванням спеціальних знань у галузі електротехніки, при цьому потрібно керуватися відповідною частиною статті 185 КК України «Крадіжка» для можливості подальшого застосування органами досудового розслідування або судом другої частини статті 188¹ ККУ. У перехідних положеннях Податкового кодексу України (глава XX) зазначено, що «якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV цього Кодексу для відповідного року» [9], що, зі свого боку, дає підстави для залучення спеціаліста та/або експерта в досудовому розгляді кримінального проступку.

Отже, важливим і неодмінним у досудовому розслідуванні випадків викрадення електричної енергії, на нашу думку, є застосування спеціальних знань у формі судової експертизи для забезпечення доказової бази факту викрадення електричної енергії, передбаченого ст. 188¹ КК України, та визна-

чення розміру крадіжки для застосування органами досудового розслідування, суду необхідної частини ст. 185 КК України.

Будова законодавства країн - членів Європейського Союзу щодо кримінально-протиправних посягань у споживанні електричної енергії не є єдиною чи подібною за формою. Окремі норми національних кримінальних кодексів відрізняються за визначенням, спеціалізацією кримінально-протиправного посягання, конкретизацією обставин і способів вчинення. Далі будуть наведені тільки певні положення кримінального законодавства окремих країн ЄС щодо викрадення електричної енергії як показові приклади спільного та відмінного, буде зосереджено увагу на особливостях, які вирізняють ці норми від інших подібних за своєю суттю у спрямованості, що досліджується, а саме у викраденні електричної енергії.

Кримінальний кодекс Нідерландів не містить прямої норми щодо кваліфікації цього виду кримінально-протиправного посягання (викрадення електричної енергії), що розглядається. Стаття 310 Кримінального кодексу Нідерландів [30] є основною статтею, що регулює крадіжку. Вона визначає, що будь-яка особа, яка заволодіє будь-яким майном, що належить повністю або частково іншій особі, з наміром незаконно його привласнити, винна у крадіжці та карається позбавленням волі на строк не більше ніж чотири роки або штрафом четвертої категорії (*переклад автора*). Рішення Верховного Суду Нідерландів у так званій справі *Electriciteits-arrest* (або «Електричне рішення») від 23 травня 1921 року (поширене та загальновідоме юридичне посилання в Нідерландах: HR 23 mei 1921, NJ 1921, p. 564 [12]) є одним із найважливіших прецедентів у нідерландському кримінальному праві. Його значення полягає в тому, що воно розширило тлумачення поняття «майно» (*goed*) у статті 310 Кримінального кодексу Нідерландів, що стосується крадіжки. Суть справи. Справа стосувалася зубного лікаря, який маніпулював електричним лічильником, щоб зупинити його, і таким чином споживав електричну енергію безоплатно для освітлення та живлення свого електричного обладнання в стоматологічній практиці. Його було звинувачено в «багаторазовій крадіжці» відповідно до статті 310 Кримінального кодексу. Отже, *Electriciteits-arrest* є наріжним каме-

нем у нідерландському кримінальному праві, що підтвердило можливість застосування положень про крадіжку до нематеріальних, але економічно цінних об'єктів, як-от електрична енергія.

Французька Республіка. Спеціалізована норма - у формі викраденні саме електричної енергії у Кримінальному кодексі Французької Республіки [20] - відсутня. Стаття 311-1 є загальною: «Крадіжка - це шахрайське вилучення чужого майна» (*тут - переклад автора, див. також переклад [29, р. 39]*). У контексті даного дослідження це Стаття 311-2: «Шахрайська крадіжка енергії на шкоду іншим вважається крадіжкою» (*переклад автора*). Крадіжка електроенергії у Франції розглядається як окремий вид крадіжки, який має свою специфіку, але підпадає під загальні положення Кримінального кодексу Французької Республіки щодо відповідальності за посягання на власність з урахуванням конкретних обставин і способу вчинення. Це книга III «Злочини та правопорушення проти власності» (статті 311-1-324-9).

Республіка Австрія. Згідно з Федеральною системою правової інформації (RIS) Республіки Австрія в Кримінальному кодексі [27] кримінальні правопорушення проти власності розглядаються в шостому розділі «Злочинні дії проти чужого майна», де § 127 «Крадіжка» зазначає: «Той, хто заволодіє чужим рухомим майном з метою протиправного збагачення себе або третьої особи шляхом його привласнення, карається позбавленням волі на строк до шести місяців або штрафом до 360 денних ставок» (*переклад автора*). Покарання за викрадення електричної енергії визначається § 132 «Відбір енергії»:

«1) Той, хто відбирає енергію з об'єкта, що використовується для видобутку, перетворення, постачання або зберігання енергії, з наміром незаконно збагатитися або збагатитися третьою особою, карається позбавленням волі на строк до шести місяців або штрафом у розмірі до 360 денних ставок.

(2) Той, хто викрав енергію на суму понад 5000 євро, карається позбавленням волі на строк до трьох років, а той, хто викрав енергію на суму понад 300 000 євро, карається позбавленням волі на строк від одного до десяти років» (*переклад автора*).

Подібним підходом до визначення кримінально-протиправного посягання на елек-

тричну енергію послуговується Кримінальний кодекс Республіки Польща [25], який визначає електричну енергію як рухоме майно, до якого в разі його привласнення застосовується дефініція «Крадіжка».

«Стаття 278. Крадіжка

§ 1. Хто з метою привласнення вилучає чужу рухому річ, підлягає покаранню у вигляді позбавлення волі на строк від 3 місяців до 5 років.

§ 2. Такому ж покаранню підлягає той, хто без згоди уповноваженої особи отримує чужу комп'ютерну програму з метою отримання майнової вигоди.

§ 3. У випадку меншої ваги винний підлягає штрафу, покаранню у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на строк до одного року.

§ 4. Якщо крадіжку вчинено на шкоду близькій особі, переслідування здійснюється за заявою потерпілого.

§ 5. Положення § 1, 3 і 4 застосовуються відповідно до крадіжки енергії або картки, що дає право на отримання грошей з банківського автомата» (*переклад автора*).

Італійська Республіка. Кримінальний кодекс Італійської Республіки [22] в розділі 13 «Злочини проти власності» [Titolo XIII - Dei delitti contro il patrimonio (artt. 624-649 bis)] містить такі визначення суспільно небезпечних діянь щодо досліджуваних питань. Стаття 624: «Той, хто заволодіє чужим рухомим майном, викрадаючи його в особи, яка ним володіє, з метою отримання прибутку для себе або інших осіб, карається позбавленням волі на строк від шести місяців до трьох років та штрафом від 154 до 516 євро. Для цілей кримінального права електрична енергія та будь-яка інша енергія, що має економічну цінність, також вважаються рухомим майном» (*переклад автора*). У цій статті щодо віднесення енергії до рухомого майна Кримінальний кодекс Італійської Республіки посилається на норму Цивільного кодексу, викладену в статті 814 [21]: «Природні енергії, що мають економічну цінність, вважаються рухомими активами. Примітка. Прикладами цього є електрична та радіоелектрична енергія, теплова або кінетична енергія» [*переклад автора*].

Коментар до статті 624 Кримінального кодексу розширює кваліфікацію рухомого майна також на енергії, що мають економічну

цінність, тобто ті, що здатні призвести до збіднення пасивного суб'єкта та збагачення активного. Тобто це стосується електричної, теплової, механічної та газової енергії. Зокрема, у випадку крадіжки енергії, що фіксується лічильником, є спірним питання, чи слід розглядати конфігурацію крадіжки чи незаконного привласнення (стаття 646). Пануюча доктринальна орієнтація вважає за потрібне розрізнити визначення крадіжки, здійсненої до або після проходження через лічильник. Отже, у першому випадку буде крадіжка, а в другому - незаконне привласнення. В іншому випадку, якщо відбувається зловживання шляхом втручання в лічильник, конфігурується ще один злочин - шахрайство (стаття 640).

Тобто Кримінальний кодекс Італійської Республіки розрізняє викрадення та привласнення електричної енергії, яке скоєно шляхом втручання в прилади обліку електричної енергії та кваліфікується як шахрайство.

Схожий доктринальний підхід до визначення кримінально-протиправного майнового посягання з привласненням (використанням) електричної енергії закладено і в розділі XIII «Злочини проти власності та проти соціально-економічного ладу» Кримінального кодексу Королівства Іспанії [23] та врегульовується у підрозділі VI «Шахрайство» частиною 3 «Електроенергія та подібні шахрайства» статті 255:

«1. Будь-хто, хто вчиняє шахрайство шляхом використання електроенергії, газу, води, телекомунікацій або будь-якого іншого елемента, енергії чи рідини, що належить іншій особі, будь-яким із перелічених нижче способів, карається штрафом від трьох до дванадцяти місяців:

1) використання встановлених механізмів для вчинення шахрайства;

2) зловмисне змінення показань або лічильних пристроїв;

3) використання будь-яких інших таємних засобів.

2. Якщо сума шахрайського втручання не перевищує 400 євро, накладається штраф від одного до трьох місяців» (*переклад автора*).

Норми статті 179 *Neteisėtas naudojimas energija ir ryšių paslaugomis* («Незаконне користування послугами енергетики та зв'язку») Кримінального кодексу Литовської Республіки [26] так само, як і кримі-

нальне законодавство Австрії та Польщі (у прикладах, що надаються), має пряме віднесення електричної енергії у кримінально-протиправному посяганні незаконного користування послугами енергетики:

«1. Особа, яка незаконно підключилася до енергопостачальних чи комунікаційних мереж чи накопичувачів, спотворила показання засобів обліку або використала електричну чи теплову енергію, газ, воду, телекомунікації чи інші об'єкти, що мають економічне значення, шляхом спотворення показів засобів обліку чи іншим протиправним способом заподіяла майнову шкоду іншій особі, - карається громадськими роботами або штрафом, або обмеженням волі, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Особа, яка вчинила діяння, передбачене частиною першою цієї статті, заподіявши в результаті іншій особі істотну майнову шкоду, - карається позбавленням волі на строк до шести років.

3. Той, хто вчинив діяння, передбачене частиною першою цієї статті, заподіяв іншій особі незначну майнову шкоду, вчинив кримінальний проступок, - карається громадськими роботами або штрафом, або обмеженням волі, або арештом.

4. Юридична особа також несе відповідальність за дії, передбачені цією статтею.

5. Особа несе відповідальність за дії, передбачені частинами першою і третьою цієї статті, лише за наявності скарги потерпілого чи заяви його законного представника чи вимоги прокурора» (*переклад автора*).

Висновки. Узагальнюючи наведені приклади норм кримінальних кодексів Нідерландів, Франції, Австрії, Польщі, Італії, Іспанії, Литви щодо крадіжки електроенергії (які за своєю відмінністю є показовими), можна стверджувати, що порівняння кримінального права країн Євросоюзу є складним завданням, оскільки немає єдиного гармонізованого законодавства ЄС із цього питання. Кожна країна - член ЄС має власні кримінальні кодекси та закони, які регулюють такі злочини. Однак можна виділити деякі загальні відмінності:

1. Відмінність у визначенні кримінально-протиправного діяння. Крадіжка електроенергії зазвичай кваліфікується як різновид крадіжки майна або шахрайство, оскільки електроенергія розглядається як товар, що має грошову вартість. Деякі країни мають

спеціальні положення, які стосуються саме крадіжки комунальних послуг, включно з електроенергією. Тобто в деяких країнах крадіжка електроенергії може бути класифікована як «крадіжка» (Theft), в інших - як «шахрайство» (Fraud) або «злочин проти майна» (Offense against Property). Деякі країни можуть мати окремі статті щодо «крадіжки комунальних послуг».

2. Розмір збитків. Пороги для визначення «великих», «значних», «істотних» чи «особливо великих» збитків, які впливають на

тяжкість покарання, суттєво відрізняються в різних країнах.

3. Види покарань. Хоча загальні види покарань (штраф, громадські роботи, позбавлення волі) є спільними, їх конкретні розміри та тривалість різняться. Наприклад, в одній країні за незначну крадіжку електроенергії може бути лише штраф, тоді як в іншій - короткий термін ув'язнення або виправні роботи. Конкретні норми та розміри покарань різняться залежно від національного законодавства кожної держави - члена Євросоюзу.

Список використаної літератури:

1. Авдєєв О. О. Кримінально-правова характеристика злочину, передбаченого статтею 188-1 Кримінального кодексу України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 6. С. 25–35. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/665/kriminal_no_pravova_harakteristika_zlochinu_peredbachenogo_statteyu_188_1_kriminal_nogo_kodeksu_ukrayini.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 26.06.2025).
2. Акіменко Ю., Харитонов Р. Гармонізація правової системи України до права ЄС : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / Ю. Акіменко, Р. Харитонов ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 84 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27081> (дата звернення - 18.06.2025).
3. Господарський Кодекс України № 436-IV від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144 [Чинний від 01.01.2004]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення - 27.06.2025). Глава 20 «Господарські договори», ст. 179, п. 4.
4. Дєдов Є. В. До питання поняття та сутності правопорушень, пов'язаних із протиправним використанням електричної енергії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 30. Т. 2. С. 103-106. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2020/12/No.30-2.pdf> (дата звернення: 26.06.2025).
5. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. / [Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г., Сменковський А. Ю., Рябцев Г. Л., Завгородня С. П.] ; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2020. 178 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-12/sukhodolia_energy_security_sayt-1.pdf (дата звернення - 18.06.2025).
6. Когут С. Сучасні тенденції розвитку світової енергетики та енергетичної безпеки України. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. No. 4. С. 75-83. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-10> (дата звернення - 16.06.2025).
7. Кримінальний Кодекс України № 2341-III від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25-26, ст. 131 [Чинний від 01.09.2001]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 26.06.2025).
8. Мисливий В. А. Кримінально-правова охорона енергоносіїв. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*. Політологія. Соціологія. Право. 2018. Вип. 4 (40). С. 151–154. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/194387> (дата звернення: 26.06.2025).
9. Податковий Кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112 [Чинний від 01.01.2011]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 27.06.2025).
10. Правила роздрібного ринку електричної енергії : затверджені постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 312 [Чинні від 27.07.2019]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0312874-18> (дата звернення - 23.06.2025).
11. Про судову практику справах про злочини проти власності : постанова Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text> (дата звернення 27.06.2025).
12. Рішення Верховного Суду Нідерландів у справі Electriciteits-arrest від 23 травня 1921 року. *Nederlandse Jurisprudentie*. 1921. Р. 564. URL: https://www.inview.nl/document/id3419210523nj1921564dosred/nj-1921-p-564-hr-23-05-1921-elektriciteit?ctx=WKNL_CSL_92&tab=tekst (дата звернення: 03.07.2025).

- 13.Рогалін С. В. Використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях щодо викрадення електричної енергії. *Криміналістичний вісник*. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2023. № 1 (39). 169 с.: іл. С. 85-99. URL: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2023-39-1-85> (дата звернення: 27.06.2025).
- 14.Рогалін С. В. Використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні випадків викрадення електричної енергії. *Теорія і практика використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 30 травня 2024 р.). Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 164 с. С. 61-63.
- 15.Скрипник В. Л. Електроенергія в системі об'єктів цивільних прав. *Публічне право*. 2019. № 4 (36). С. 162–169. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/36/pdf/pp-2019-36-18.pdf> (дата звернення: 26.06.2025).
- 16.Топоркова М. М. Теплова енергія як об'єкт цивільних прав. *Право і безпека*. 2010. № 5 (37). С. 274-276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_5_66 (дата звернення: 26.06.2025).
- 17.Цивільний Кодекс України № 435-IV від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 40-44, ст. 356 [Чинний від 01.01.2004]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 27.06.2025).
- 18.Чумаченко Т. А. Відмежування викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання від суміжних злочинів. *Вісник Верховного Суду України*. 2007. № 10 (86). С. 41-44.
- 19.Якушев Д. Ю. Основні аспекти господарсько-правового регулювання енергетичного ринку: аналіз та перспективи. *Наукові інновації та передові технології*. № 4 (32). С. 583-592. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-583-592](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-583-592).
- 20.Code pénal République Française [Version en vigueur au 27 juin 2025]. Web site: Legifrance. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/ (дата звернення: 27.06.2025).
- 21.Codice Civile Repubblica Italiana. Articolo 814. URL: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-terzo/titolo-i/capo-i/sezione-ii/art814.html> (дата звернення: 01.07.2025).
- 22.Codice Penale Repubblica Italiana. URL: <https://www.brocardi.it/codice-penale/> (дата звернення: 27.06.2025).
- 23.Código Penal Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre. Web site: Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444> (дата звернення: 01.07.2025).
- 24.COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. / Brussels, 1.2.2023 SWD(2023) 30 final. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD_2023_30_Ukraine.pdf (дата звернення: 16.06.2025).
- 25.Kodeks karny Rzeczypospolitej Polskiej [Tekst ujednolicony]. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970880553> (дата звернення: 27.06.2025).
- 26.Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/RVliRBLZlf> (дата звернення: 27.06.2025).
- 27.Strafgesetzbuch. Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296> (дата звернення: 27.06.2025).
- 28.Web-site Урядовий портал. Герман Галущенко Україна реформує енергетичну сферу попри війну. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-reformuie-enerhetychnu-sferu-popry-viinu-herman-halushchenko> (дата звернення: 16.06.2025).
- 29.Web site: Юрист-Онлайн. Кримінальний кодекс Франції. URL: https://yurist-online.org/laws/foreign/criminalcode_fr/_doc-5-.pdf (дата звернення: 27.06.2025).
- 30.Wetboek van Strafrecht Koninkrijk der Nederlanden Web site: Overheid [Урядовий довідник з інформації та послуг від усіх державних органів]. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2024-01-01> (дата звернення: 03.07.2025).

References:

1. Avdieiev, O.O. (2014). Kryminalno-pravova kharakterystyka zlochynu, peredbachenoho statteiu 188-1 Kryminalnoho Kodeksu Ukrainy [Criminal and legal crime characteristics under Article 188-1 of the

- Criminal Code of Ukraine]. *Visnyk Kryminolohichnoi Asotsiatsii Ukrainy - Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 6. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/665/kriminal_no_pravova_harakteristika_zlochinu_peredbachenogo_statteyu_188_1_kriminal_nogo_kodeksu_ukrayini.pdf?sequence=2&isAllowed=y [Date accessed: 26.06.2025] [in Ukrainian].
2. Akimenko, Yu., Kharytonov, R. (2023). Harmonizatsiia pravovoi systemy Ukrainy do prava YeS: navch.-metod. posibnyk [Elektronne vydannia]. Nats. un-t «Odes. yuryd. akademiia». Odesa: Feniks. 84 p. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27081> [Date accessed: 18.06.2025] [in Ukrainian].
3. Hospodarskyi Kodeks Ukrainy № 436-IV 16.01.2003. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 18, 19-20, 21-22, st. 144 [Chynnyi vid 01.01.2004]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [Date accessed: 27.06.2025] [in Ukrainian].
4. Diedov, Ye.V. (2015). Do pytannia poniattia ta sutnosti pravoporushen, poviazanykh iz protypravnym vykorystanniam elektrychnoi enerhii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia Pravo*, 30 (2), 103-106. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2020/12/No.30-2.pdf> [Date accessed: 26.06.2025] [in Ukrainian].
5. Enerhetychna bezpeka Ukrainy: metodolohiia systemnoho analizu ta stratehichnoho planuvannia: analit. dop. [Sukhodolia O.M., Kharazishvili Yu.M., Bobro D.H., Smenkovskiy A.Yu., Riabtsev H.L., Zavorodnia S.P.]; za zah. red. O.M. Sukhodoli. Kyiv: NISD. 178 p. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-12/sukhodolia_energy_security_sayt-1.pdf [Date accessed: 18.06.2025] [in Ukrainian].
6. Kohut, S. (2023). Suchasni tendentsii rozvytku svitovoi enerhetyky ta enerhetychnoi bezpeky Ukrainy. *Modeling the development of the economic systems*, 4, 75-83. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-10> [Date accessed: 16.06.2025] [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rady of Ukraine (2001). Kryminalnyi Kodeks Ukrainy № 2341-III vid 05.04.2001. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 25-26, st. 131 [Chynnyi vid 01.09.2001]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [Date accessed: 26.06.2025] [in Ukrainian].
8. Myslyvyi, V.A. (2018). Kryminalno-pravova okhrona enerhonosiiv. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, 4 (40), 151–154. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/194387> [Date accessed: 26.06.2025] [in Ukrainian].
9. Verkhovna Rady of Ukraine (2011). Podatkovi Kodeks Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 13-14, 15-16, 17, st. 112 [Chynnyi vid 01.01.2011]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [Date accessed: 27.06.2025] [in Ukrainian].
10. NKREKP (2018). Pravyla rozdribnoho rynku elektrychnoi enerhii. Zatverdzhenyi Postanovoiu NKREKP 14.03.2018 № 312 [Chynni vid 27.07.2019]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0312874-18> [Date accessed: 23.06.2025] [in Ukrainian].
11. Pro sudovu praktyku spravakh pro zlochyny proty vlasnosti: postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 06.11.2009 № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text> [Date accessed: 27.06.2025] [in Ukrainian].
12. Rishennia Verkhovnoho Sudu Niderlandiv u spravi Electriciteits-arrest vid 23 travnia 1921 roku. *Nederlandse Jurisprudentie* 1921. R. 564. URL: https://www.inview.nl/document/id3419210523nj1921564dosred/nj-1921-p-564-hr-23-05-1921-elektriciteit?ctx=WKNL_CSL_92&tab=tekst [Date accessed: 03.07.2025] [in Dutch].
13. Rohalin, S.V. (2023). Vykorystannia spetsialnykh znan u kryminalnykh provadzhenniakh shchodo vykradennia elektrychnoi enerhii. *Kryminalistychnyi visnyk*. Kyiv: DNDEKTS MVS Ukrainy, 1 (39). 169 p. (pp. 85-99). URL: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2023-39-1-85> [Date accessed: 27.06.2025] [in Ukrainian].
14. Rohalin, S.V. (2024). Vykorystannia spetsialnykh znan u dosudovomu rozsliduvanni vypadkiv vykradennia elektrychnoi enerhii. *Teoriia i praktyka vykorystannia spetsialnykh znan u dosudovomu rozsliduvanni: materialy Vseukr. nauk.-prakt. seminaru (m. Dnipro, 30 travnia 2024 r.)*. Dnipro: Dniprov. derzh. un-t vnutr. sprav. 164 p. (pp. 61-63).
15. Skrypnyk, V.L. (2019). Elektroenerhiia v systemi obiektiv tsyvilnykh prav. *Publichne pravo*, 4 (36), 162–169. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/36/pdf/pp-2019-36-18.pdf> [Date accessed: 26.06.2025] [in Ukrainian].
16. Toporkova, M.M. (2010). Teplova enerhiia yak obiekt tsyvilnykh prav. *Pravo i bezpeka*, 5 (37), 274-276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_5_66 [Date accessed: 26.06.2025] [in Ukrainian].
17. Verkhovna Rady of Ukraine (2003). Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy № 435-IV vid 16.01.2003. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 40-44, st. 356 [Chynnyi vid 01.01.2004]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [Date accessed: 27.06.2025] [in Ukrainian].

18. Chumachenko, T.A. (2007). Vidmezhuvannia vykradennia elektrychnoi abo teplovoi enerhii shliakhom yii samovilnoho vykorystannia vid sumizhnykh zlochyniv. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*, 10 (86), 41-44 [in Ukrainian].
19. Yakushev, D.Yu. Osnovni aspekty hospodarsko-pravovoho rehuliuвання enerhetychnoho rynku: analiz ta perspektyvy. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*, 4 (32), 583-592. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-583-592](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-583-592) [in Ukrainian].
20. Code pénal République Française [Version en vigueur au 27 juin 2025]. Web site: Legifrance URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/ [Date accessed: 27.06.2025] [in French].
21. Codice Civile Repubblica Italiana. Articolo 814. URL: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-terzo/titolo-i/capo-i/sezione-ii/art814.html> [Date accessed: 01.07.2025] [in Italian].
22. Codice Penale Repubblica Italiana. URL: <https://www.brocardi.it/codice-penale/> [Date accessed: 27.06.2025] [in Italian].
23. Código Penal Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre. Web site: Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444> [Date accessed: 01.07.2025] [in Spanish].
24. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Brussels, 1.2.2023 SWD(2023) 30 final. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD_2023_30_Ukraine.pdf [Date accessed: 16.06.2025] [in English].
25. Kodeks karny Rzeczypospolitej Polskiej [Tekst ujednolicony]. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970880553> [Date accessed: 27.06.2025] [in Polish].
26. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/RVliRBLZlf> [Date accessed: 27.06.2025] [in Lithuanian].
27. Strafgesetzbuch. Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296> [Date accessed: 27.06.2025] [in German].
28. Web-site Uriadovyi portal. Herman Halushchenko Ukraina reformuie enerhetychnu sferu popry viinu. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-reformuie-enerhetychnu-sferu-popry-viinu-herman-halushchenko> [Date accessed: 16.06.2025] [in Ukrainian].
29. Web site: Yuryst-Onlain. Kryminalnyi kodeks Frantsii. URL: https://yurist-online.org/laws/foreign/criminalcode_fr/_doc-5-.pdf [Date accessed: 27.06.2025] [in Ukrainian].
30. Wetboek van Strafrecht Koninkrijk der Nederlanden Web site: Overheid [Uriadovyi dovidnyk z informatsii ta posluh vid usikh derzhavnykh orhaniv]. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2024-01-01> [Date accessed: 03.07.2025] [in Dutch].

Serhii Rohalin. European and domestic legislation on criminal-illegitimate encouragements in electricity consumption

At current stage of domestic legislation development in the field of energy, electricity market creation is noted where activities of entities (market operators) while production, transmission and distribution of electricity are legally regulated. Given legally defined property nature of electricity, domestic legislator establishes liability for it as a subject of criminal-illegitimate encroachment in the Criminal Code. At the same time, harmonization of the energy legislation of Ukraine with the energy legislation of European Union countries does not have a similar reflection in criminal legislation. It is emphasized that criminal legislation of EU member states differs among themselves in the issues of defining criminal-illegitimate encroachment on electrical energy and requires a comparative research. The article examines criminal legislation provisions of individual EU countries on electricity theft in comparison with domestic one as illustrative examples of common and different ones, focusing on specifics distinguishing these norms from other similar ones in their essence in the direction being studied, namely: on electricity theft. The research emphasizes that comparing criminal law of the European Union countries on criminal and unlawful encroachment on electricity is a difficult task, since there is no single harmonized approach in the EU legislation on these issues. The comparative research identifies differences between domestic and European legislation in defining: criminal and unlawful act, amount of damage, types and amount of punishments.

Keywords: electric energy, criminal and unlawful encroachment, theft, fraud, electricity theft, crime against property.